Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA ATANASIJA RANTA [*ATHANASIOS RANTOS*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2021. gada 23. februārī[1]

Lieta C-603/20 PPU

SS
pret
MCP

(*High Court of Justice (England & Wales), Family Division* (Augstā tiesa (Anglija un Velsa), Ģimenes lietu departaments, Apvienotā Karaliste) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedība – Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa – Tiesu iestāžu sadarbība civillietās – Regula (EK) Nr. 2201/2003 – Jurisdikcija, nolēmumu atzīšana un izpilde laulības lietās un lietās par vecāku atbildību – 10. pants – Jurisdikcija bērna nolaupīšanas gadījumos – Bērns, kas nelikumīgi aizvests uz trešo valsti, kurā tas ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu – Bērna vislabākās intereses – Tās dalībvalsts tiesu jurisdikcijas saglabāšanās bez laika ierobežojuma, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms viņa nelikumīgās aizvešanas

I. Ievads

1. Bērnu, Apvienotās Karalistes pilsoni, kura pastāvīgā dzīvesvieta bija Apvienotajā Karalistē, viņa māte nelikumīgi aizveda uz trešo valsti, šajā gadījumā Indiju, kurā tas ieguva pastāvīgo dzīvesvietu. Šī bērna tēvs cēla Apvienotās Karalistes tiesā prasību, lai panāktu bērna atpakaļatdošanu uz Apvienoto Karalisti, kā arī saskarsmes tiesības.

2. Vai minētajai Apvienotās Karalistes tiesai ir jurisdikcija lemt par šādu prasību saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 2201/2003[2] 10. pantu? Būtībā šādu jautājumu uzdod *High Court of Justice (England & Wales), Family Division* (Augstā tiesa (Anglija un Velsa), Ģimenes lietu departaments, Apvienotā Karaliste).

3. Tādējādi šajā lietā ir jāvērtē šīs regulas 10. panta teritoriālā piemērojamība un piemērošanas nosacījumi.

[1] Oriģinālvaloda – franču.

[2] Padomes Regula (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (OV 2003, L 338, 1. lpp.). Regula Nr. 2201/2003 tiek saukta arī par "Briseles IIa regulu".

4. Noslēdzot savu analīzi, secināšu, ka tad, ja bērns ir nolaupīts un aizvests uz trešo valsti, tās dalībvalsts tiesas, kurā bija šī bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms viņa nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas, saglabā jurisdikciju bez laika ierobežojuma, tostarp gadījumā, ja minētais bērns ir ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu šajā trešā valstī.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Starptautiskās tiesības

5. 1996. gada 19. oktobrī Hāgā noslēgtajā Konvencijā par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem (turpmāk tekstā – "1996. gada Hāgas konvencija") ir paredzēti noteikumi, lai uzlabotu bērnu aizsardzību situācijās, kurās iesaistītas vairākas valstis, un lai novērstu līgumslēdzēju valstu tiesību sistēmu pretrunas saistībā ar jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu un izpildi attiecībā uz bērnu aizsardzības pasākumiem.

6. Saskaņā ar šīs konvencijas 7. pantu:

"1. Ja bērns ir prettiesiski aizvests vai aizturēts, tās Līgumslēdzējas valsts iestādes, kurā tieši pirms aizvešanas vai aizturēšanas bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta, saglabā savu jurisdikciju, kamēr bērns nav ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu kādā citā valstī, un:

a) kamēr visas personas, iestādes vai citas struktūras ar aizbildnības/aizgādības tiesībām nav piekritušas aizvešanai vai aizturēšanai; vai

b) kamēr bērns šajā citā valstī nav nodzīvojis vismaz vienu gadu kopš laika, kad persona, iestāde vai cita struktūra ar aizbildnības/aizgādības tiesībām ir uzzinājusi bērna atrašanās vietu vai kad tām bija jāuzzina bērna atrašanās vieta, ja nav tādu neizskatītu pieteikumu par bērna atgriešanos, kas iesniegti minētajā laikā, un kamēr bērns nav pieradis pie jaunajiem apstākļiem.

2. Bērna aizvešanu vai aizturēšanu uzskata par prettiesisku, ja:

a) ar to pārkāptas aizbildnības/aizgādības tiesības, kas personai, iestādei vai citai struktūrai kopīgi vai atsevišķi piešķirtas saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā pirms aizvešanas vai aizturēšanas bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta; un

b) aizvešanas vai aizturēšanas laikā šīs tiesības atsevišķi vai kopīgi tika faktiski īstenotas vai arī tās tiktu šādi īstenotas, ja nebūtu notikusi aizvešana vai aizturēšana.

Šā punkta a) apakšpunktā minētās aizbildnības/aizgādības tiesības var jo īpaši rasties, piemērojot tiesību aktus vai arī tiesas vai pārvaldes iestāžu lēmumus, vai pēc vienošanās, kam saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem ir juridisks spēks.

3. Kamēr vien iepriekš 1. punktā minētās iestādes saglabā savu jurisdikciju, tās Līgumslēdzējas valsts iestādes, uz kuru bērns ir aizvests vai kurā viņš aizturēts, var saskaņā ar 11. pantu veikt tikai tādus steidzamus pasākumus, kas vajadzīgi bērna personas vai īpašuma aizsardzībai."

B. Savienības tiesības

1. Ar Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības saistītās normas

7. Ar Lēmumu (ES) 2020/135 (2020. gada 30. janvāris) par to, lai noslēgtu Līgumu par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas [3] (turpmāk tekstā – "Izstāšanās līgums"), Padome Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas vārdā apstiprināja šo līgumu, kas tika pievienots šim lēmumam [4].

8. Izstāšanās līguma 86. panta "Eiropas Savienības Tiesā izskatīšanā esošās lietas" 2. un 3. punktā ir noteikts:

"2. Eiropas Savienības Tiesai joprojām ir jurisdikcija sniegt prejudiciālus nolēmumus par Apvienotās Karalistes tiesu un tribunālu pieprasījumiem, kas iesniegti pirms pārejas perioda beigām.

3. Šajā nodaļā tiesvedību uzskata par iesniegtu Eiropas Savienības Tiesā un lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu uzskata par iesniegtu brīdī, kad dokuments, ar ko tiek ierosināta tiesvedība, ir reģistrēts attiecīgi Tiesas vai Vispārējās tiesas reģistrā."

9. Saskaņā ar Izstāšanās līguma 126.–132. pantu pārejas periodā, kas sākas šā līguma spēkā stāšanās dienā un beidzas 2020. gada 31. decembrī, izņemot tā pagarināšanas gadījumu, Savienības tiesības joprojām ir piemērojamas Apvienotajai Karalistei un tās teritorijā saskaņā ar šajā līgumā paredzētajiem nosacījumiem.

2. Regula Nr. 2201/2003

10. Saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 1., 2., 12., 21. un 33. apsvērumu:

"(1) Eiropas Kopiena ir noteikusi sev mērķi izveidot brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kurā tiek nodrošināta personu brīva pārvietošanās. Tālab Kopienai, cita starpā, ir jāveic pareizai iekšējā tirgus darbībai vajadzīgie pasākumi attiecībā uz tiesu iestāžu sadarbību civillietās.

(2) Eiropadome sanāksmē Tamperē apstiprināja tiesas spriedumu savstarpējās atzīšanas principu par pamatu patiesas tiesiskuma telpas izveidei un kā prioritāti noteica apmeklējuma [saskarsmes] tiesības.

[..]

(12) Šajā regulā noteiktais piekritības [jurisdikcijas] pamats lietās par vecāku atbildību ir izveidots, ņemot vērā [vislabākās] bērna intereses, jo īpaši tuvuma kritēriju. Tas nozīmē, ka piekritība [jurisdikcija] ir, pirmkārt, bērna pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstij, izņemot dažus gadījumus, kad pastāvīgā dzīvesvieta mainīta saskaņā ar vienošanos starp personām, kam ir vecāku atbildība.

[3] OV 2020, L 29, 1. lpp.

[4] OV 2020, L 29, 7. lpp.

[..]

(21) Dalībvalstī taisītu spriedumu atzīšana un izpilde jābalsta uz savstarpējas uzticēšanās principu, un neatzīšanas iemesli jāsaglabā noteiktā minimuma līmenī.

[..]

(33) Šajā regulā atzītas pamattiesības un respektēti Eiropas Savienības Pamattiesību hartas principi. Jo īpaši, ar to tiek izdarīti centieni nodrošināt to bērna pamattiesību ievērošanu, kas noteiktas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 24. pantā."

11. Šīs regulas 1. panta "Darbības joma", kas ietverts minētās regulas I nodaļā "Darbības joma un definīcijas", 1. un 2. punktā ir noteikts:

"1. Šo regulu neatkarīgi no tiesas iestādes būtības piemēro civillietās, kas saistītas ar:

[..]

b) vecāku atbildības iegūšanu, īstenošanu, deleģēšanu, ierobežošanu vai izbeigšanu.

2. Lietas, kas minētas 1. punkta b) apakšpunktā, var jo īpaši attiekties uz:

a) uzraudzības [aizgādības] tiesībām un saskarsmes tiesībām;

[..]."

12. Šīs pašas regulas 2. pantā "Definīcijas", kas arī ietverts minētajā I nodaļā, ir paredzēts:

"Šajā regulā:

[..]

3. ar terminu "dalībvalsts" saprot visas dalībvalstis, izņemot Dāniju;

[..]

7. ar terminu "vecāku atbildība" saprot visas tiesības un pienākumus attiecībā uz bērna personu vai bērna īpašumu, kuras piešķir fiziskai vai juridiskai personai ar spriedumu, likumu izpildi vai nolīgumu, kam ir juridisks spēks. Jēdziens ietver uzraudzības [aizgādības] tiesības un saskarsmes tiesības;

[..]

11. ar terminu "nelikumīga aizvešana vai aizturēšana" saprot bērna aizvešanu vai aizturēšanu, ja:

a) ar to tiek pārkāptas uzraudzības [aizgādības] tiesības, kas iegūtas ar spriedumu, likumu vai nolīgumu, kuram ir juridisks spēks saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms aizvešanas vai aizturēšanas;

un

b) aizvešanas vai aizturēšanas laikā uzraudzības [aizgādības] tiesības atsevišķi vai kopīgi tika faktiski īstenotas, vai arī tās tiktu šādi īstenotas, ja nebūtu notikusi aizvešana vai aizturēšana. Uzraudzību [aizgādību] uzskata par kopīgi īstenotu, ja saskaņā ar lēmumu vai likumu viena persona, kam ir vecāku atbildība, nevar lemt par bērna dzīvesvietu bez citas personas piekrišanas, kam ir vecāku atbildība."

13. Regulas Nr. 2201/2003 II nodaļas "Piekritība [Jurisdikcija]" 2. iedaļā, kurā ietilpst 8.–15. pants, ir ietverti piekritības [jurisdikcijas] noteikumi attiecībā uz vecāku atbildību.

14. Šīs regulas 8. pantā "Vispārējā piekritība [jurisdikcija]" ir noteikts:

"1. Dalībvalsts tiesām ir piekritīgas lietas [jurisdikcija lietās] par vecāku atbildību par bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī brīdī, kad tiesā iesniegta prasība.

2. Uz šā panta 1. punktu attiecas 9., 10. un 12. panta noteikumi."

15. Minētās regulas 10. pants "Piekritība [Jurisdikcija] bērna nolaupīšanas gadījumos" ir formulēts šādi:

"Ja bērns ir nelikumīgi aizvests vai aizturēts, tās dalībvalsts tiesām, kurā pirms nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta, saglabājas piekritība [jurisdikcija], kamēr bērns nav ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu kādā citā dalībvalstī un:

a) kamēr visas personas, iestādes vai citas struktūras, kam ir uzraudzības [aizgādības] tiesības, nav piekritušas aizvešanai vai aizturēšanai;

vai

b) kamēr bērns vismaz vienu gadu nav dzīvojis minētajā citā dalībvalstī pēc brīža, kad persona, iestāde vai cita struktūra, kam ir uzraudzības [aizgādības] tiesības, ir zinājusi vai kad tām vajadzēja zināt par bērna atrašanās vietu, un bērns nav iekārtojies savā jaunajā vidē un neizpildās viens no šādiem nosacījumiem:

i) viena gada laikā pēc tam, kad persona, kam ir uzraudzības [aizgādības] tiesības, ir zinājusi vai tai vajadzēja zināt par bērna atrašanās vietu, nekādas prasības par atdošanu nav iesniegtas kompetentajās tās dalībvalsts iestādēs, kurā bērns ir aizvests vai tiek aizturēts;

ii) atpakaļatdošanas prasība, ko iesniegusi persona, kurai ir uzraudzības [aizgādības] tiesības, ir atsaukta un jauna prasība nav iesniegta termiņā, kas noteikts i) [apakšpunktā];

iii) lieta, ko izskata tiesa dalībvalstī, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas, ir slēgta atbilstoši 11. panta 7. punktam;

iv) spriedumu par uzraudzību [aizgādību], kas neparedz bērna atpakaļatdošanu, ir izdevušas tās dalībvalsts tiesas, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas."

16. Saskaņā ar šīs pašas regulas 12. pantu "Vienošanās par piekritību [jurisdikciju]":

"1. Dalībvalsts tiesām, kurām saskaņā ar 3. pantu ir piekritīgs pieteikums [jurisdikcija attiecībā uz pieteikumu] par laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu, ir piekritība [jurisdikcija] visās lietās, kas attiecas uz vecāku atbildību, kura saistīta ar šo pieteikumu, ja:

a) vismaz vienam no laulātajiem ir vecāku atbildība par šo bērnu;

un

b) lietu piekritību tiesām [tiesu jurisdikciju attiecībā uz lietām] ir skaidri vai citādi nepārprotami pieņēmuši laulātie un personas, kurām ir vecāku atbildība, kad tiesā ir iesniegta prasība, un ja tas ir bērna [labākajās] interesēs.

[..]

3. Dalībvalsts tiesām ir arī piekritība [jurisdikcija] attiecībā uz vecāku atbildību tiesas procesos, kas nav minēti 1. punktā, ja:

a) bērnam ir būtiska saikne ar attiecīgo dalībvalsti, jo īpaši, pamatojoties uz to, ka vienai no personām, kurām ir vecāku atbildība, pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī, vai ja bērns ir šīs dalībvalsts pilsonis;

un

b) tiesu piekritību [jurisdikciju] ir skaidri vai citādi nepārprotami pieņēmušas visas puses brīdī, kad tiesā ir iesniegta prasība, un ja tas ir bērna labākajās interesēs.

4. Ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir tās trešās valsts teritorijā, kura nav līgumslēdzēja puse [1996. gada Hāgas konvencijai], piekritībai [jurisdikcijai] saskaņā ar šo pantu jābūt tai, kas ir bērna interesēs, jo īpaši, ja izrādās, ka nav iespējama tiesvedība attiecīgajā trešā valstī."

17. Regulas Nr. 2201/2003 14. pantā "Pārējie piekritības [jurisdikcijas] jautājumi" ir noteikts:

"Ja dalībvalsts tiesām nav piekritības [jurisdikcijas] saskaņā ar 8. līdz 13. pantu, piekritību [jurisdikciju] katrā dalībvalstī nosaka šīs valsts tiesību akti."

C. Apvienotās Karalistes tiesības

18. *Family Law Act 1986* (1986. gada Ģimenes tiesību likums) 1.–3. pants attiecas uz Anglijas un Velsas tiesu jurisdikciju lemt par vecāku atbildību.

III. Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

19. P (turpmāk tekstā – "bērns") ir Apvienotās Karalistes pilsone, kurai iesniedzējtiesas nolēmuma pieņemšanas dienā bija trīs gadi un četri mēneši. Bērna vecāki, kuri nav laulāti, bet kuri attiecībā uz bērnu kopīgi īsteno vecāku atbildību, ir Indijas pilsoņi ar uzturēšanās atļauju Apvienotajā Karalistē.

20. MCP, bērna māte (turpmāk tekstā – "māte"), apgalvo, ka viņa un bērns ir cietuši no sliktas izturēšanās no SS, bērna tēva (turpmāk tekstā – "tēvs"), puses un ka viņa kopā ar bērnu 2017. gada novembrī ir aizbēgusi uz Indiju uz četriem mēnešiem tāpēc, ka viņai nebija nekādas palīdzības Apvienotajā Karalistē. Māte pēc papildu vardarbības ģimenē esot no jauna kopā ar bērnu aizbēgusi uz Indiju 2018. gada oktobrī.

21. 2019. gada aprīlī viņa esot īslaicīgi atvedusi bērnu atpakaļ uz Apvienoto Karalisti uz laikposmu, kas bija īsāks nekā divas nedēļas, jo atbilstoši Indijas tiesību normām imigrācijas jomā bērns nedrīkstēja palikt Indijā ilgāk par 180 dienām. Kopš 2019. gada aprīļa bērns esot pastāvīgi palicis Indijā. Māte esot atgriezusies dzīvot Apvienotajā Karalistē un esot atstājusi bērnu ar vecomāti no mātes puses.

22. Tēvs ir laulājies ar citu sievieti, un viņam ir vēl viens bērns. Viņš neesot redzējis bērnu kopš 2018. gada un vēlētos, lai bērns dzīvo ar viņu vai – pakārtoti – lai viņam būtu iespēja sazināties ar bērnu.

23. 2019. gada 26. novembrī māte iesniedza pieteikumu Čelmsfordas [*Chelmsford*] *Family Court* (Ģimenes lietu tiesa, Apvienotā Karaliste), lūdzot pieņemt lēmumu par īpašu jautājumu ("*specific issue order*") nolūkā saņemt "atļauju jurisdikcijas maiņai attiecībā uz bērnu" ("*permission to change jurisdiction of the child*"). Rīkojumā, kas pieņemts, izskatot šo pieteikumu, ir norādīts, ka minētā tiesa ir uzskatījusi, ka tai ir jurisdikcija, ņemot vērā bērna pastāvīgo dzīvesvietu.

24. 2020. gada 26. augustā tēvs cēla prasību *High Court of Justice (England & Wales), Family Division* (Augstā tiesa (Anglija un Velsa), Ģimenes lietu departaments), t.i., iesniedzējtiesā, lai panāktu tostarp bērna atpakaļatdošanu uz Apvienoto Karalisti un saskarsmes tiesības.

25. Šajā lietā iesniedzējtiesai ir jāizvērtē šo secinājumu 23. un 24. punktā minētie mātes un tēva pieteikumi.

26. Minētā tiesa uzsver – pat ja pilnībā tiktu ņemti vērā mātes argumenti, ir ļoti iespējams, ka viņas rīcība ir pielīdzināma bērna nelikumīgai aizvešanai uz Indiju vai aizturēšanai Indijā.

27. Tā kā ir izvirzīts jautājums par iesniedzējtiesas jurisdikciju izspriest pamatlietu, tā izsaka šaubas šajā ziņā, norādot, ka Regula Nr. 2201/2003, kurai ir tieša iedarbība un augstāks juridiskais spēks nekā Apvienotās Karalistes tiesību normām, ir tiesību akts, kurš piemērojams pirmām kārtām, salīdzinot ar 1986. gada Ģimenes tiesību likuma 1.–3. pantu. Turklāt minētā tiesa uzskata, ka, lai arī tiesas sēdē, kas notika 2020. gada 7. septembrī, bērnam tika noteikta tiesas aizbildnība, šis apstāklis neietekmē tās jurisdikciju skatīt pamatlietu.

28. Minētā tiesa norāda, ka tad, kad tēvs 2020. gada 26. augustā tajā cēla prasību, bērns jau 22 mēnešus bija Indijā, kur tas dzīvoja kopā ar vecomāti no mātes puses, un ka šajā laikposmā bērns divas nedēļas 2019. gada aprīlī ir pavadījis Apvienotajā Karalistē. Līdz ar to 2020. gada 26. augustā bērns esot bijis pilnībā integrējies Indijas sociālajā un ģimenes vidē. Iesniedzējtiesa no tā secina, ka minētajā datumā bērna pastāvīgā dzīvesvieta bija Indijā un ka šī iemesla dēļ tai nav jurisdikcijas izspriest pamatlietu saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 8. pantu.

29. Turklāt, minētās tiesas ieskatā, nevienu brīdi līdz 2020. gada 26. augustam māte neesot nepārprotami pieņēmusi, ka Anglijas tiesai būtu jurisdikcija skatīt jautājumus par vecāku atbildību attiecībā uz bērnu. Līdz ar to minētā tiesa uzskata, ka tai nav arī jurisdikcijas, pamatojoties uz Regulas Nr. 2201/2003 12. pantu.

30. No šīs regulas 10. panta gramatiskas interpretācijas izrietot, ka šis pants attiecas uz divu dalībvalstu tiesu savstarpējām attiecībām. Šāda interpretācija esot minēta Eiropas Komisijas Prakses rokasgrāmatas par Briseles IIa regulas piemērošanu[5] (turpmāk tekstā – "prakses rokasgrāmata") 4.2.1.1. punktā. Tomēr 2014. gada 29. jūlija spriedumā[6] *Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division)* (Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa), Civillietu palāta, Apvienotā Karaliste) esot pieņēmusi interpretāciju, saskaņā ar kuru minētais 10. pants piemērojams globāli.

31. Visbeidzot Tiesa sprieduma UD[7] 33. punktā, sekojot ģenerāladvokāta H. Saugmandsgora Ēes [*H. Saugmandsgaard Øe*] secinājumiem[8], esot lēmusi, ka no Regulas Nr. 2201/2003 9., 10. un 15. panta neapšaubāmi izriet, ka to piemērošana ir atkarīga no vairāku dalībvalstu tiesu jurisdikcijas varbūtējas kolīzijas. Tomēr šis apsvērums neesot bijis noteikti nepieciešams, lai atrisinātu strīdu minētajā lietā, un tādējādi to varēja kvalificēt kā *obiter dictum*.

32. Līdz ar to iesniedzējtiesa uzskata, ka tās jurisdikcija, lai izspriestu pamatlietu, ir atkarīga no tā, kāda ir teritoriālā piemērojamība Regulas Nr. 2201/2003 10. pantam, kura interpretācija neesot skaidra.

33. Šajos apstākļos *High Court of Justice (England & Wales), Family Division* (Augstā tiesa (Anglija un Velsa), Ģimenes lietu departaments) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai saskaņā ar [Regulas Nr. 2201/2003] 10. pantu dalībvalstij jurisdikcija saglabājas bez laika ierobežojuma, ja bērns, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir bijusi šajā dalībvalstī, no tās ir nelikumīgi aizvests uz trešo valsti (vai tajā tiek aizturēts) un tur bērns pēc šīs aizvešanas (vai aizturēšanas) noteiktā laikā ir ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu?"

IV. Par steidzamības tiesvedību

34. Ar 2020. gada 16. novembra dokumentu iesniedzējtiesa lūdza šim lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu piemērot Tiesas Reglamenta 107. pantā paredzēto steidzamības tiesvedību. Lūguma pamatojumam minētā tiesa norādīja, ka laiks, kas paiet, varot nopietni vai pat neatgriezeniski kaitēt bērna attiecībām ar vienu no tā vecākiem, šajā gadījumā tēvu, vai bērna attīstībai un viņa integrācijai savā ģimenē un sociālajā vidē.

35. 2020. gada 2. decembrī Tiesas piektā palāta pēc tiesneša referenta priekšlikuma, uzklausījusi ģenerāladvokātu, nolēma iesniedzējtiesas lūgumu apmierināt.

36. Rakstveida apsvērumus iesniedza tēvs, māte un Komisija. Visi minētie sniedza arī mutvārdu apsvērumus 2021. gada 4. februāra tiesas sēdē mutvārdu paskaidrojumu uzklausīšanai.

[5] Šī rokasgrāmata ir pieejama tīmekļvietnē: https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/f7d39509-3f10-4ae2-b993-53ac6b9f93ed.

[6] Atrodams tīmekļvietnē: http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2014/1101.html.

[7] Spriedums, 2018. gada 17. oktobris (C-393/18 PPU, turpmāk tekstā – "spriedums UD", EU:C:2018:835).

[8] Secinājumi lietā UD (C-393/18 PPU, EU:C:2018:749, 4. zemsvītras piezīme).

V. Analīze

37. Iesākumā norādīšu, ka no Izstāšanās līguma, kas stājās spēkā 2020. gada 1. februārī, 86. panta izriet, ka Tiesai joprojām ir jurisdikcija sniegt prejudiciālus nolēmumus par Apvienotās Karalistes tiesu un tribunālu lūgumiem, kas iesniegti pirms pārejas perioda beigām. Šis konkrētais lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesas kancelejā tika iesniegts 2020. gada 16. novembrī. Tiesai tātad joprojām ir jurisdikcija lemt par šo lūgumu.

38. Ar savu jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Regulas Nr. 2201/2003 10. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tās dalībvalsts tiesas, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms viņa nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas, saglabā jurisdikciju bez laika ierobežojuma, ja šis bērns ir aizvests uz trešo valsti, tostarp tad, ja minētais bērns ir ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu šajā trešā valstī.

A. Par Regulas Nr. 2201/2003 10. pantu

1. Ievada apsvērumi

a) Par Regulas Nr. 2201/2003 teritoriālo piemērojamību

39. Regulā Nr. 2201/2003 nav skaidri noteikta tās teritoriālā piemērojamība. Tiesai ir jāatbild uz jautājumu par to, vai šī regula kopumā ir piemērojama tiesiskajām attiecībām, kurās iesaistītas vienīgi dalībvalstis, vai tomēr tā var attiekties arī uz trešām valstīm.

40. Tā, lietā, kurā tika pieņemts spriedums UD attiecībā uz jurisdikcijas varbūtēju kolīziju starp dalībvalsti, minētās lietas gadījumā Apvienoto Karalisti, un trešo valsti, proti, Bangladešas Tautas Republiku, Tiesa vērtēja, vai tās jurisdikcijā ir atbildēt uz jautājumiem, kas tai bija uzdoti un kas attiecās it īpaši uz Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punktu.

41. Šajā ziņā Tiesa vispirms norādīja, ka šīs regulas 1. pantā, kurā ir definēta tās darbības joma, ir precizēts, kurās civillietās minētā regula tiek piemērota un kurās civillietās tā netiek piemērota, nenorādot ne uz vienu minētās regulas teritoriālās piemērojamības ierobežojumu[9]. Tiesa piebilda, ka, runājot par Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punktu, šajā normā ir noteikts, ka dalībvalsts tiesām ir jurisdikcija lietās, kas attiecas uz vecāku atbildību attiecībā uz bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta prasības celšanas brīdī ir šajā dalībvalstī, un ka līdz ar to šīs normas formulējumā nekas neliecina par to, ka tajā noteiktais vispārējais jurisdikcijas noteikums lietās par vecāku atbildību ir jāpiemēro tikai tad, ja pastāv tiesiskas attiecības, kurās ir iesaistītas vairākas dalībvalstis[10].

42. Turpinājumā Tiesa nosprieda, ka Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkts atšķiras no šajā regulā paredzētajiem noteikumiem nolēmumu atzīšanas un izpildes jomā, šai regulai attiecoties tikai uz dalībvalsts tiesas taisītu nolēmumu atzīšanu[11]. Visbeidzot Tiesa norādīja, ka minētajā regulā ietvertās vienveidīgās jurisdikcijas normas nav paredzēts piemērot tikai situācijās, kurām ir reāla un pietiekama saistība ar iekšējā tirgus darbību, iesaistot atbilstoši tā definīcijai vairākas

9 Spriedums UD, 31. punkts.

10 Spriedums UD, 32. punkts.

11 Spriedums UD, 34. un 35. punkts.

dalībvalstis, lai gan jurisdikcijas noteikumu apvienošana šajā regulā jau pati par sevi noteikti ir veikta ar mērķi novērst šķēršļus iekšējā tirgus darbībai, ko varētu radīt pastāvošās atšķirības valstu tiesību aktos šajā jautājumā [12].

43. Noslēdzot analīzi, Tiesa konstatēja, ka Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punktā paredzētais vispārējais jurisdikcijas noteikums var tikt piemērots ne tikai ar vairāku dalībvalstu tiesu savstarpējām attiecībām saistītos strīdos, bet arī strīdos, kas ir saistīti tikai ar vienas dalībvalsts un trešās valsts tiesas savstarpējām attiecībām, un ka tādēļ Tiesas kompetencē ietilpst atbildēt uz uzdotajiem jautājumiem [13].

44. Līdz ar to no Tiesas judikatūras skaidri izriet, ka Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkts var tikt piemērots tiesiskajām attiecībām, kurās iesaistītas trešās valstis, lai gan šīs normas formulējumā šīs valstis nekādi nav minētas.

b) Par Regulas Nr. 2201/2003 8. un 10. panta savstarpējo saistību

45. Kā izriet no Regulas Nr. 2201/2003 8. panta nosaukuma, tas nosaka vispārējās piekritības [jurisdikcijas] noteikumu lietās par vecāku atbildību. Turklāt – joprojām lietās par vecāku atbildību – šīs regulas 10. pantā ir noteikts īpašās piekritības [jurisdikcijas] noteikums starptautiskas bērna nolaupīšanas gadījumā.

46. Šajā gadījumā iesniedzējtiesa savā nolēmumā uzskata, ka ir ļoti iespējams, ka mātes rīcība ir pielīdzināma bērna nelikumīgai aizvešanai uz Indiju vai aizturēšanai Indijā. Šajā gadījumā, manuprāt, nav šaubu par to, ka ir jāpiemēro vienīgi Regulas Nr. 2201/2003 10. pants.

47. Proti, šīs regulas 8. panta 2. punktā ir paredzēts, ka uz šā panta 1. punktu "attiecas 9., 10. un 12. panta noteikumi". Citiem vārdiem sakot, minētās regulas 10. pants ir īpašās jurisdikcijas noteikums, kas kā *lex specialis* prevalē pār šīs pašas regulas 8. panta 1. punktu situācijās, kuras tiecas regulēt īpaši ar šo noteikumu, proti, bērna nolaupīšanas gadījumā [14].

48. Līdz ar to attiecībā uz vecāku atbildību bērna nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas gadījumā dalībvalstu tiesu jurisdikcijas noteikšanai ir piemērojams vienīgi Regulas Nr. 2201/2003 10. pants.

2. Par Regulas Nr. 2201/2003 10. panta tvērumu bērna aizvešanas uz trešo valsti gadījumā

49. Ir jāvērtē Regulas Nr. 2201/2003 10. panta tvērums gadījumā, kad bērns, kura pastāvīgā dzīvesvieta bija dalībvalstī, ir nelikumīgi aizvests uz trešo valsti, kurā tas ir ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu, kā tas ir pamatlietā.

50. Šajā ziņā saskaņā ar pastāvīgo Tiesas judikatūru, interpretējot Savienības tiesību normu, ir jāņem vērā ne tikai tās formulējums, bet arī tās konteksts un šo normu ietverošā tiesiskā regulējuma mērķi [15].

[12] Šajā nozīmē skat. spriedumu UD, 40. punkts.

[13] Spriedums UD, 41. un 42. punkts.

[14] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 20. septembris, *Rudigier* (C-518/17, EU:C:2018:757, 52. punkts un tajā minētā judikatūra).

[15] Spriedums, 2020. gada 14. maijs, *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság* (C-924/19 PPU un C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 113. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

a) Regulas Nr. 2201/2003 10. panta formulējums

51. Regulas Nr. 2201/2003 10. pantā ir paredzēts – ja bērns ir nelikumīgi aizvests vai aizturēts, tās dalībvalsts tiesām, kurā pirms nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta, saglabājas jurisdikcija, kamēr bērns nav ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu kādā citā dalībvalstī un nav izpildīti atsevišķi šajā pantā paredzēti nosacījumi.

52. Pirmajā brīdī šķiet – minēto pantu varētu interpretēt tādējādi, ka to piemēro vienīgi tad, ja bērns ir aizvests uz citu dalībvalsti [16]. Tomēr, manuprāt, šāda interpretācija nav pareiza. Proti, šis pants sastāv no divām atsevišķām daļām, un izšķirīgā nozīme ir formulējumam "*saglabājas piekritība [jurisdikcija]*". Līdz ar to Regulas Nr. 2201/2003 10. pantu vajadzētu saprast šādi.

53. Ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir bijusi dalībvalstī, kā tas ir šajā lietā aplūkojamā bērna gadījumā, šīs dalībvalsts tiesas saglabā jurisdikciju, *kamēr* šis bērns nav ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu *kādā citā dalībvalstī*. Tā kā ir minēta vienīgi kāda cita dalībvalsts, no tā, manuprāt, izriet, ka tad, ja bērns tiek nelikumīgi aizvests uz *trešo valsti* vai aizturēts tajā, tās dalībvalsts tiesas, kurā bija šī bērna pastāvīgā dzīvesvieta, *saglabā jurisdikciju*.

54. Manuprāt, lai arī Regulas Nr. 2201/2003 10. pantā ir minētas vienīgi dalībvalstis, ar to tiek regulētas arī tiesiskās attiecības, kurās iesaistīta trešā valsts, tādā nozīmē, ka šādas attiecības nevar izraisīt jurisdikcijas nodošanu šīs trešās valsts tiesām. Nav nozīmes tam, ka minētais bērns iegūst pastāvīgo dzīvesvietu minētajā trešā valstī, ciktāl, ņemot vērā šīs regulas 10. pantu, viņš neiegūst pastāvīgo dzīvesvietu kādā citā dalībvalstī.

55. Līdz ar to atšķirībā no situācijas, kāda pastāv starp divām dalībvalstīm, tās dalībvalsts tiesas, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta pirms viņa aizvešanas uz trešo valsti, saglabā jurisdikciju bez laika ierobežojuma (*perpetuatio fori*).

56. Citiem vārdiem sakot, ņemot vērā Regulas Nr. 2201/2003 10. panta formulējumu, nepastāv "tiesiskais vakuums" attiecībā uz situāciju, kurā bērns tiek nelikumīgi aizvests uz *trešo valsti* vai aizturēts tajā. Tā kā aizvešana nav notikusi uz dalībvalsti, izcelsmes dalībvalsts tiesām *joprojām* ir jurisdikcija lemt par vecāku atbildību attiecībā uz šo bērnu.

b) Regulas Nr. 2201/2003 10. panta konteksts

57. Interpretāciju, saskaņā ar kuru tās dalībvalsts tiesas, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta, bez laika ierobežojuma saglabā jurisdikciju gadījumā, ja bērns ir aizvests uz trešo valsti, man šķiet, apstiprina Regulas Nr. 2201/2003 10. panta konteksts.

58. Proti, kā norādīts šo secinājumu 40.–43. punktā, Tiesa ir skaidri atzinusi, ka Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkts, kas attiecas uz vispārējo jurisdikciju lietās par vecāku atbildību, var tikt piemērots tiesiskajām attiecībām, kurās iesaistītas trešās valstis.

[16] Šajā nozīmē skat. Pataut, É., un Gallant, E., "Article 10", Magnus, U., Mankowski, P. redakcijā, *Brussels II bis Regulation*, Otto Schmidt, Ķelne, 2017, 123. lpp., 3. punkts.

59. Neredzu iemeslus, kuru dēļ būtu izmantojama atšķirīga interpretācija šīs regulas pārējām normām, kas attiecas uz dalībvalsts tiesu jurisdikciju lietās par vecāku atbildību, tostarp minētās regulas 10. pantam. Proti, nekādi nešķiet loģiski, ka dalībvalsts tiesai ir jāpiemēro Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkts, ja tiesiskajās attiecībās ir iesaistīta trešā valsts, bet ne šīs regulas 10. pants aizvešanas uz trešo valsti gadījumā.

60. Turklāt, tā kā Regulas Nr. 2201/2003 10. pants ir *lex specialis* attiecībā pret šīs regulas 8. panta 1. punktu, man šķiet, ka, ņemot vērā to, ka šo pēdējo normu var piemērot strīdos, kas ir saistīti ar dalībvalsts un trešās valsts tiesu savstarpējām attiecībām, tāds pats secinājums ir jāizdara attiecībā uz minēto 10. pantu.

61. Turklāt saskaņā ar Tiesas judikatūru Regula Nr. 2201/2003, kā izriet no tās 2. un 21. apsvēruma, ir balstīta uz tiesu nolēmumu savstarpējas atzīšanas principu, kas ir stūrakmens patiesas tiesiskuma telpas izveidei, kā arī uz savstarpējas uzticēšanās principu. Pēdējais minētais princips prasa, lai katra dalībvalsts uzskatītu, izņemot ārkārtas apstākļus, ka visas pārējās dalībvalstis ievēro Savienības tiesības, it īpaši šajās tiesībās atzītās pamattiesības [17].

62. Man šķiet, ka Regulas Nr. 2201/2003 10. panta piemērošanā tas, ka visas dalībvalstis principā ievēro Savienības tiesības, pamato to, ka ar zināmiem nosacījumiem ir jāatzīst tās dalībvalsts tiesu jurisdikcija, uz kuru bērns ir aizvests un kurā tas ir ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu.

63. Turpretī, ja bērns ir aizvests uz trešo valsti, nevar piemērot Savienības tiesībās paredzēto sadarbību un savstarpējo uzticēšanos. Līdz ar to, ņemot vērā Regulas Nr. 2201/2003 10. panta kontekstu, nav pamatojuma, lai atzītu šīs trešās valsts tiesu jurisdikciju, tostarp gadījumā, ja aizvestais bērns šajā valstī ir ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu.

c) Regulas Nr. 2201/2003 10. panta mērķi

64. Atbilstoši Regulas Nr. 2201/2003 12. apsvērumam tajā noteiktie jurisdikcijas pamati ir izveidoti, ņemot vērā bērna [vislabākās] intereses, jo īpaši tuvuma kritēriju. Tas nozīmē, ka šīs regulas pamatā ir doma, ka primārā nozīme ir bērna vislabākajām interesēm [18].

65. Atbilstoši minētās regulas 33. apsvērumam ar to tiek nodrošināta Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 24. pantā noteikto bērna pamattiesību ievērošana [19]. Šajā ziņā minētās hartas 24. panta 2. punktā ir noteikts, ka visās darbībās, kas attiecas uz bērniem, neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātas iestādes, *pirmkārt jāņem vērā* bērna [vislabākās] intereses.

66. Tādējādi, vispārīgi raugoties, Regulas Nr. 2201/2003 mērķis ir ļaut bērna vislabākajās interesēs nepieciešamos lēmumus pieņemt tiesai, kas ir vistuvāk bērnam un kas tādējādi vislabāk zina viņa situāciju un viņa attīstības stāvokli [20]. Šīs regulas 8. pantā šis mērķis tiek īstenots, nosakot vispārējo jurisdikciju tās dalībvalsts tiesām, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta [21].

[17] Spriedums, 2020. gada 19. novembris, ZW (C-454/19, EU:C:2020:947, 49. punkts un tajā minētā judikatūra).

[18] Spriedums, 2014. gada 12. novembris, L (C-656/13, EU:C:2014:2364, 48. punkts un tajā minētā judikatūra).

[19] Spriedums, 2008. gada 11. jūlijs, *Rinau* (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, 51. punkts).

[20] Spriedums, 2010. gada 9. novembris, *Purrucker* (C-296/10, EU:C:2010:665, 84. punkts).

[21] Spriedums, 2017. gada 15. februāris, W un V (C-499/15, EU:C:2017:118, 52. punkts).

67. Runājot par minētās regulas 10. pantu, Savienības likumdevējs ar to ir vēlējies aizsargāt bērna vislabākās intereses it īpaši nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas gadījumā. Tādējādi Tiesa ir uzsvērusi, ka tās pašas regulas mērķis ir *novērst* starpdalībvalstu *bērnu nolaupīšanu* un nolaupīšanas gadījumā – panākt, ka bērna atpakaļatdošana tiek veikta nekavējoties. Tiesa ir piebildusi, ka bērna nelikumīgas nolaupīšanas rezultātā principā jurisdikcijai nevajadzētu tikt nodotai no tās dalībvalsts tiesām, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms tā aizvešanas, tās dalībvalsts tiesām, uz kuru bērns ir aizvests, pat tādā gadījumā, kad pēc nolaupīšanas bērns ir ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu otrajā dalībvalstī. Tādējādi Tiesa uzskatīja, ka Regulas Nr. 2201/2003 10. panta a) un b) punktā norādītie nosacījumi ir jāinterpretē šauri [22].

68. Līdz ar to Tiesa noteica, ka pat tad, ja nolaupītais bērns ir ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu citā dalībvalstī, tās dalībvalsts tiesām, kurā bija bērna dzīvesvieta pirms aizvešanas, principā paliek jurisdikcija lietās, kas attiecas uz vecāku atbildību. Citiem vārdiem sakot, prettiesiska rīcība, proti, bērna nolaupīšana, ko izdarījis kāds no bērna vecākiem, neizraisa izmaiņas tajā, kurai tiesai ir jurisdikcija lemt par vecāku atbildību, lai aizsargātu šā bērna vislabākās intereses.

69. Šis mērķis skaidri izriet arī no Regulas Nr. 2201/2003 sagatavošanas darbiem, saskaņā ar kuriem "apstāklis, ka jurisdikcija automātiski sekotu visām bērna pastāvīgās dzīvesvietas izmaiņām, radītu risku, ka, izmantojot prettiesisku rīcību ar mērķi iegūt bērna aizgādību, tiktu noteikta mākslīga jurisdikcija" [23].

70. Man šķiet neiespējami, ka mērķis atturēt no bērnu nolaupīšanas tiktu atcelts tikai tāpēc, ka bērna nolaupīšana būtu notikusi uz kādu trešo valsti. Proti, pretējā gadījumā pietiktu ar to, ka vecāks, kas nolaupa bērnu, dodas uz kādu trešo valsti, kura turklāt var atrasties kādas dalībvalsts tiešā tuvumā, lai Regulas Nr. 2201/2003 10. pants vairs netiktu piemērots. Tādējādi bērnam tiktu atņemtas ar šo regulu piešķirtās tiesības, ar kurām tiecas aizsargāt viņa vislabākās intereses.

71. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, manuprāt, Regulas Nr. 2201/2003 10. panta formulējums, šā panta konteksts, kā arī tā tiesiskā regulējuma mērķi, kurā tas ietilpst, liek uzskatīt, ka tad, ja bērns, kura pastāvīgā dzīvesvieta bija kādā dalībvalstī, tiek aizvests uz kādu trešo valsti, minētās dalībvalsts tiesām saglabājas jurisdikcija lemt par vecāku atbildību attiecībā uz šo bērnu bez laika ierobežojuma.

3. Par bērna, kurš ir aizvests uz trešo valsti, Savienības pilsonības ietekmi

72. Šajā lietā piedāvāto interpretāciju pastiprina arī tas, ka bērns ir Apvienotās Karalistes pilsonis un līdz ar to bija Savienības pilsonis pamatlietas faktu norises laikā.

73. Saskaņā ar pastāvīgo Tiesas judikatūru LESD 20. pantā ikvienai personai, kurai ir dalībvalsts pilsonība, tiek piešķirts Savienības pilsoņa statuss, kas ir dalībvalstu valstspiederīgo pamatstatuss [24].

[22] Spriedums, 2010. gada 1. jūlijs, *Povse* (C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, 43.–45. punkts), un rīkojums, 2018. gada 10. aprīlis, CV (C-85/18 PPU, EU:C:2018:220, 51. punkts).

[23] Skat. Priekšlikumu Padomes regulai par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulību lietās un lietās par vecāku atbildību, ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 1347/2000 un groza Regulu (EK) Nr. 44/2001 lietās par uzturēšanu, kuru Komisija iesniedza 2002. gada 3. maijā (COM(2002) 222, galīgā redakcija, 12. lpp.).

[24] Spriedums, 2020. gada 27. februāris, *Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real* (Savienības pilsoņa laulātais) (C-836/18, EU:C:2020:119, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).

74. Savienības pilsonība ikvienam Savienības pilsonim nodrošina individuālas pamattiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ievērojot Līgumā noteiktos ierobežojumus un nosacījumus, kā arī to īstenošanai noteiktos pasākumus [25].

75. Šajā kontekstā Tiesa ir nospriedusi, ka LESD 20. pants nepieļauj tādus valsts pasākumus, tostarp lēmumus atteikt uzturēšanās tiesības Savienības pilsoņa ģimenes locekļiem, kuru rezultātā Savienības pilsoņiem tiek liegta iespēja faktiski izmantot būtiskās tiesības, kas piešķirtas saskaņā ar viņu statusu [26].

76. Es uzskatu, ka tādā lietā kā pamatlieta ir jābalstās uz minēto judikatūru. Proti, ja bērns, kurš ir Savienības pilsonis, ir aizvests uz trešo valsti, uzskatīt, ka šīs pēdējās minētās valsts tiesām ir jurisdikcija lemt par vecāku atbildību attiecībā uz šo bērnu, nozīmētu, ka tiktu pārrauta jebkāda saikne ar Savienības tiesībām, lai arī bērns ir cietis no nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas. Tomēr, manuprāt, šī nelikumīgā rīcība nedrīkst liegt šādam bērnam faktiski izmantot tiesības uz to, ka vecāku atbildību attiecībā uz viņu izvērtē dalībvalsts tiesa.

77. Līdz ar to man šķiet, ka LESD 20. pants apstiprina tās dalībvalsts tiesu jurisdikciju, kurā bija bērna, kas ir Savienības pilsonis, pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms viņa nolaupīšanas uz trešo valsti.

78. Lai Regulas Nr. 2201/2003 10. panta piemērošanas teritoriālās piemērojamības un nosacījumu vērtējums būtu pilnīgs, vēl ir jāizvērtē argumenti, kas izvirzīti par labu tam, ka šis pants ir piemērojams vienīgi dalībvalstīm.

4. Par argumentiem par labu tam, ka Regulas Nr. 2201/2003 10. pants ir piemērojams vienīgi dalībvalstīm

79. Pirmkārt, iesniedzējtiesa norāda, ka sprieduma UD 33. punktā Tiesa ir pasludinājusi, ka atšķirībā no tādiem atsevišķiem Regulas Nr. 2201/2003 noteikumiem saistībā ar jurisdikciju, kas minēti šīs regulas 9., 10. un 15. pantā, no kuru redakcijas neapšaubāmi izriet, ka to piemērošana ir atkarīga no vairāku dalībvalstu tiesu jurisdikcijas varbūtējas kolīzijas, no minētās regulas 8. panta 1. punkta neizriet, ka šis noteikums būtu attiecināms vienīgi uz strīdiem, kas ir saistīti ar šādām kolīzijām.

80. Tomēr man nešķiet, ka tam ir izšķirīga nozīme attiecībā uz dalībvalsts tiesu jurisdikciju bērna nolaupīšanas gadījumā uz trešo valsti. Proti, ir runa par *obiter dictum*, kas pamatojas uz *a contrario* argumentāciju. Tomēr šādai argumentācijai pēc definīcijas ir relatīvs un ierobežots juridiskais spēks, jo tas ir vienīgi arguments, kas izmantots, izvērtējot Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punktu. Turklāt minētajā spriedumā Tiesa neveica šīs regulas 10. panta interpretāciju, jo lieta neattiecās uz bērna nolaupīšanu.

81. Otrkārt, iesniedzējtiesa atsaucas uz prakses rokasgrāmatu, kurā esot norādīts, ka Regulas Nr. 2201/2003 10. panta teritoriālā piemērojamība attiecas vienīgi uz dalībvalstīm. Šajā ziņā minētā tiesa atsaucas uz šīs rokasgrāmatas 4.2.1.1. punktu, saskaņā ar kuru, "lai atturētu vecākus no bērna nolaupīšanas starp dalībvalstīm, 10. pantā ir paredzēts, ka tās dalībvalsts, kurā atradās bērna pastāvīgā dzīvesvieta pirms bērna nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas ("izcelsmes

[25] Spriedums, 2020. gada 27. februāris, *Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real* (Savienības pilsoņa laulātais) (C-836/18, EU:C:2020:119, 36. punkts un tajā minētā judikatūra).

[26] Spriedums, 2020. gada 27. februāris, *Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real* (Savienības pilsoņa laulātais) (C-836/18, EU:C:2020:119, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

dalībvalsts"), tiesas saglabā kompetenci [jurisdikciju], lai lemtu par lietas būtību, arī pēc nolaupīšanas. Lietas piekritību [jurisdikciju] var piešķirt "jaunās" dalībvalsts ("pieteikuma saņēmējas dalībvalsts") tiesām tikai īpašos gadījumos".

82. Tomēr es norādu, pirmām kārtām, ka prakses rokasgrāmatā Komisija nav skatījusi bērna nolaupīšanas uz trešo valsti gadījumu. Otrām kārtām, katrā ziņā, pat ja šis dokuments ir noderīgs instruments Regulas Nr. 2201/2003 interpretācijai, tam nav saistoša spēka, un tāpēc tas nevar būt saistošs Tiesai šīs regulas interpretācijā [27].

83. Treškārt, iesniedzējtiesa arī apgalvo, ka Regulas Nr. 2201/2003 10. pants būtu jāinterpretē kā tāds, kura teritoriālā piemērojamība attiecas vienīgi uz dalībvalstīm, tādēļ ka pretējā gadījumā izcelsmes dalībvalsts jurisdikcija tiktu saglabāta bez ierobežojumiem laikā. Minētās tiesas ieskatā, šīs dalībvalsts pozīcija saistībā ar tās jurisdikciju tādējādi būtu spēcīgāka attiecībā pret trešo valsti nekā pret dalībvalsti [28], un to būtu ļoti grūti saprast.

84. Es nepiekrītu šai analīzei. Kā jau norādīts šo secinājumu 61. punktā, Regula Nr. 2201/2003 ir balstīta uz dalībvalstu tiesu sadarbību un savstarpēju uzticību, kas ar zināmiem nosacījumiem pieļauj jurisdikcijas nodošanu starp šīm tiesām. Tā kā nav paredzēta sadarbība un savstarpēja uzticība gadījumā, ja ir runa par trešās valsts tiesām, man šķiet pilnībā pamatoti un atbilstoši šai regulai, ka tās dalībvalsts tiesas, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms viņa nolaupīšanas uz trešo valsti, saglabā jurisdikciju bez laika ierobežojuma, lai tiktu nodrošināta šī bērna vislabāko interešu aizsardzība.

85. Ceturtkārt, varētu apgalvot, ka gadījumā, ja bērns tiek nolaupīts uz trešo valsti, nav jāpiemēro Regula Nr. 2201/2003 un līdz ar to ir jāatsaucas uz 1996. gada Hāgas konvenciju, kuras 7. panta formulējums ir ļoti līdzīgs šīs regulas 10. panta formulējumam. Tomēr šīs konvencijas piemērošana prasa, lai attiecīgā trešā valsts būtu tai pievienojusies. Konkrētajā gadījumā Indija taču nav viena no minētās konvencijas pusēm. Līdz ar to šajā lietā nav konkrēti jāvērtē jautājums, kā Regula Nr. 2201/2003 atbilst 1996. gada Hāgas konvencijai [29]. Es tikai norādu, ka šī lieta atklāj – ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir bijusi dalībvalstī tieši pirms viņa nolaupīšanas, ne vienmēr Regulas Nr. 2201/2003 10. panta vietā var piemērot 1996. gada Hāgas konvencijas 7. pantu.

86. Piektkārt, ja netiek piemērota 1996. gada Hāgas konvencija, vajadzētu atsaukties vai nu uz divpusēju konvenciju starp attiecīgo dalībvalsti un attiecīgo trešo valsti, vai arī uz šīs dalībvalsts valsts noteikumiem attiecībā uz tiesu jurisdikciju, pamatojoties uz Regulas Nr. 2201/2003 14. pantu. Tomēr nevar pieņemt, ka šie valsts noteikumi noteikti nodrošina tādu pašu aizsardzību vai augstāku aizsardzības līmeni attiecībā uz bērna vislabākajām interesēm nekā Regula Nr. 2201/2003 nolaupīšanas gadījumā uz trešo valsti. Tādējādi konkrētajā gadījumā iesniedzējtiesa norāda, ka 1986. gada Ģimenes tiesību likuma 1.–3. pantā nav paredzēti jurisdikcijas papildu kritēriji salīdzinājumā ar šajā regulā paredzētajiem.

[27] Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2019. gada 8. maijs, *Inspecteur van de Belastingdienst* (C-631/17, EU:C:2019:381, 41. punkts).

[28] Ciktāl Regulas Nr. 2201/2003 10. pantā ar zināmiem nosacījumiem ir pieļauta jurisdikcijas nodošana starp dalībvalstu tiesām.

[29] Saskaņā ar 1996. gada Hāgas konvencijas 52. panta 3. punktu "nolīgumi, ko viena vai vairākas Līgumslēdzējas valstis noslēdz par jautājumiem, uz kuriem attiecas šī konvencija, neskar šīs konvencijas piemērošanu attiecībās starp šādām valstīm un pārējām Līgumslēdzējām valstīm". Šajā normā, manuprāt, līdz ar to ir noteikts, ka tad, ja tiesiskajās attiecībās ir iesaistīta dalībvalsts un trešā valsts, kas ir šīs konvencijas puse, šī pēdējā prevalē pār Regulu Nr. 2201/2003.

87. Sestkārt, tiesas sēdē mutvārdu paskaidrojumu uzklausīšanai māte un Komisija apgalvoja, ka tad, ja tās dalībvalsts tiesas, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta, bērna nolaupīšanas gadījumā uz trešo valsti saglabā jurisdikciju bez laika ierobežojuma, varot būt kolīzija ar šīs trešās valsts tiesām, kurās vērstos kāds no vecākiem un kuras neatzītu Savienības tiesas jurisdikciju.

88. Tomēr, no vienas puses, šī problēma pastāv, arī piemērojot Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punktu. Šī situācija tomēr neliedza Tiesai spriedumā UD atzīt, ka šo normu var piemērot strīdos, kas ir saistīti ar dalībvalsts un trešās valsts tiesu savstarpējām attiecībām. No otras puses, varbūtēja kolīzija starp dalībvalsts un trešās valsts tiesām ir raksturīga Savienības tiesību normām, kurām ir globāla piemērojamība. Man nešķiet, ka ar šādu iespējamu kolīziju ir pietiekami, lai liegtu bērnam viņa vislabāko interešu aizsardzību nolaupīšanas uz trešo valsti gadījumā.

89. Līdz ar to neviens arguments man nešķiet tāds, kas liktu apšaubīt Regulas Nr. 2201/2003 10. panta interpretāciju, saskaņā ar kuru tās dalībvalsts tiesas, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms viņa nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas, saglabā jurisdikciju lemt par vecāku atbildību attiecībā uz šo bērnu bez laika ierobežojuma, ja minētais bērns ir nolaupīts uz trešo valsti, tostarp tad, ja viņš ir ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu šajā trešā valstī.

B. Par Regulas Nr. 2201/2003 12. pantu

90. Gadījumā, ja Tiesa nepiekristu šai analīzei un uzskatītu, ka Regulas Nr. 2201/2003 10. panta piemērošana attiecas tikai uz tiesiskajām attiecībām, kurās ir iesaistītas vienīgi dalībvalstis, ir jāvērtē, vai šīs regulas 12. pants tomēr ļautu piešķirt dalībvalsts tiesām jurisdikciju skatīt tādu lietu kā pamatlieta.

91. Šajā ziņā minētās regulas 12. panta 3. punktā tiek paredzēts, ka dalībvalsts tiesām ir arī jurisdikcija lietās par vecāku atbildību "tiesas procesos, kas nav minēti" šī paša panta "1. punktā", ja, pirmkārt, bērnam ir būtiska saikne ar šo dalībvalsti, it īpaši, ja vienai no personām, kurām ir vecāku atbildība, pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī vai ja bērns ir šīs dalībvalsts pilsonis, un, otrkārt, tiesu jurisdikciju skaidri vai citādi nepārprotami pieņēmušas visas puses brīdī, kad tiesā ir iesniegta prasība, un ja tas ir bērna labākajās interesēs. Minētā panta 1. punktā ir precizēts, ka dalībvalsts tiesām, kurām saskaņā ar 3. pantu ir jurisdikcija attiecībā uz pieteikumu par laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu, ir jurisdikcija visās lietās, kas attiecas uz vecāku atbildību, kura saistīta ar šo pieteikumu, ja ir izpildīti visi tajā noteiktie nosacījumi [30].

92. Regulas Nr. 2201/2003 12. panta 3. punktā tādējādi ir noteikts, ka ir jāpierāda apstāklis, ka vēlākais brīdī, kad dokuments, uz kura pamata ierosināta lieta, vai līdzvērtīgs dokuments ir iesniegts izvēlētajā tiesā, visas tiesvedības puses bija sniegušas skaidru vai citādi nepārprotamu piekrišanu šai jurisdikcijai [31].

93. Konkrētajā gadījumā iesniedzējtiesa norāda, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir Indijā. Tomēr minētā tiesa arī norāda, ka dienā, kurā tajā tika iesniegts pieteikums, proti, 2020. gada 26. augustā, māte nevienu brīdi nebija skaidri vai citādi nepārprotami piekritusi, ka Apvienotās Karalistes tiesai būtu jurisdikcija skatīt jautājumus par vecāku atbildību attiecībā uz bērnu. Līdz ar to uzskatu, ka Regulas Nr. 2201/2003 12. panta 3. punkts nav piemērojams tādā lietā kā pamatlieta.

[30] Spriedums, 2014. gada 12. novembris, L (C-656/13, EU:C:2014:2364, 39. punkts).

[31] Spriedums, 2014. gada 12. novembris, L (C-656/13, EU:C:2014:2364, 56. punkts).

94. Turklāt šīs regulas 12. panta 4. punktā ir paredzēts, ka tad, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir tās trešās valsts teritorijā, kura nav līgumslēdzēja puse 1996. gada Hāgas konvencijai, jurisdikcijai saskaņā ar minēto 12. pantu jābūt tai, kas ir bērna interesēs, it īpaši, ja izrādās, ka nav iespējama tiesvedība attiecīgajā trešā valstī. Tomēr, ņemot vērā to, ka visi lietas dalībnieki nav skaidri vai citādi nepārprotami piekrituši iesniedzējtiesas jurisdikcijai, man šķiet, ka šī tiesību norma katrā ziņā tāpat nav piemērojama tādā lietā kā pamatlieta.

95. Gadījumā, ja Tiesa uzskatītu, ka Regulas Nr. 2201/2003 10. un 12. pants nav piemērojams šajā lietā, es uzskatu, ka, ņemot vērā sprieduma UD 41. un 42. punktu, Tiesai vajadzētu nevis noraidīt šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu kā nepieņemamu, bet gan atzīt, ka lieta nav tās kompetencē.

VI. Secinājumi

96. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, iesaku Tiesai uz *High Court of Justice (England & Wales), Family Division* (Augstā tiesa (Anglija un Velsa), Ģimenes lietu departaments, Apvienotā Karaliste) uzdoto prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu 10. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tās dalībvalsts tiesas, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms viņa nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas, saglabā jurisdikciju lemt par vecāku atbildību attiecībā uz šo bērnu bez laika ierobežojuma, ja minētais bērns ir nolaupīts uz trešo valsti, tostarp tad, ja viņš ir ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu šajā trešā valstī.